

ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА

УДК 371.398

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2023.87.12>

Е. О. Божко

студентка
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Ю. О. Ожинська

студентка
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

О. О. Яременко-Гасюк

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідуюча кафедри іноземних мов
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
<https://orcid.org/0000-0002-9544-4733>

ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОГО СТУПЕНЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

*«Без знань із граматики
можна передати досить мало,
проте без знань лексики (словника)
не можна передати нічого»*

Д. Вілкінс (секретар британської Асоціації
прикладної лінгвістики)

У цій статті обговорюється важливість володіння іноземною мовою та формування лексичної компетентності учнів початкового ступеня для сучасного світу, що швидко змінюється. Робота акцентує увагу на вивчення лексики, що розширює знання учнів про мову, розвиває їхню увагу до значення та вживання слів, а також сприяє правильному вибору слів для вираження думки. Також наголошується на значущості регулярної зміни методик навчання для збереження зацікавленості учнів. Лексичний матеріал допомагає поглибити знання про мову та ознайомлює з одиницею мови – словом. Вивчення лексики також розвиває увагу учнів до значення та вживання слів у мовленні, що сприяє формуванню потреби у добірї необхідного слова для точного висловлювання думки та розвитку чуття мови. Ці процеси сприяють підвищенню інтересу до мови в цілому. У статті надається методика використання популярного безкоштовного додатку для вивчення англійської мови *Lingualeo*, який підходить для учнів з початковим рівнем володіння мовою, зокрема для розширення словникового запасу. Методист А. В. Конишева, також зазначає, що найбільш ефективною діяльністю для учнів молодших класів є гра. Вона вважає, що: – гра активізує пізнавальну діяльність кожного учня, є ефективним засобом управління навчальним процесом; – навчання у грі здійснюється завдяки особистій діяльності учнів, при цьому засвоюється до 90% інформації; – гра дає можливість вибору, самовираження, саморозвитку – гра має певний результат та стимулює учнів до досягнення цілей та усвідомлення шляхів досягнення цих цілей; – процес навчання набуває особистісного значення для кожного учня; – гра займає особливе місце в системі активного навчання: вона є одночасно і методом, і формою організації навчального процесу. Ця стаття пропонує методику використання безкоштовного додатку *Lingualeo* для вивчення англійської мови, що підходить для учнів з базовим рівнем мови, дозволяє розширити словниковий запас. Мобільні додатки та освітні платформи, такі як *Mondly*, *Zoom*, *Google Meet*, *Quizlet*, *Memrise*, надають можливості для віртуальних подорожей, участі в міжнародних конкурсах, спілкування в текстових і голосових чатах у соціальних мережах. Ці безкоштовні платформи допомагають учням розвивати дослідницькі навички, критично мислити і позитивно ставитися до освітніх технологій.

Ключові слова: лексика, методика викладання іноземної мови, сучасні технології, ігрові технології, додаток *Lingualeo*.

Постановка проблеми. Сучасний стан вимагає від людей бути готовими до різноманітних викликів та змін, що відбуваються в світі. Одною з найважливіших вимог є володіння іноземною мовою та іншомовною лексичною компетентністю.

Знання іноземної мови стає все більш значущим вмінням в постійно змінюваному світі, де глобалізація і технологічні інновації дозволяють людям комунікувати з іншими людьми з усього світу. Знання іноземної мови може допомогти у роботі, подорожах, навчанні та розвитку кар'єри.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методика вивчення та викладання іноземної мови чи не найбільшу увагу приділяє саме засвоєнню та вивченню нових слів. Багато вчених та методистів говорять про фундаментальність формування таких навичок. До таких відносяться: Пол Нейшам – британський лінгвіст і автор книги «The Good Study Guide», яка містить поради щодо ефективного вивчення та запам'ятовування нових слів; Майкл Льюїс – автор книги «The Lexical Approach», в якій він розглядає роль лексики в навчанні іноземної мови та пропонує методи для її ефективного вивчення; Стів Кауфман – автор курсу «The Linguist», в якому він розглядає методи запам'ятовування нових слів та пропонує інтерактивний підхід до вивчення мови; Девід Вілкокс – автор книги «Vocabulary Myths», в якій він розглядає міфи щодо вивчення нових слів та пропонує науково обґрунтовані методи для їх запам'ятовування; Пол Нейш – автор курсу «Accelerated Vocabulary Learning», в якому він розглядає методи вивчення нових слів та пропонує стратегії для їх ефективного запам'ятовування.

Це пов'язано із важливістю «вокабуляра» певної мови як базису для отримання навичок, необхідних для ефективного говоріння, читання, аудіювання та письма іноземною мовою. За електронним словником Merriam-Webster, вокабуляр (лат. *vocabularium*, англ. *vocabulary*) – це певний запас лексики, які засвоює та використовує окрема особа або група людей [5].

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження та визначення способів та ефективності формування лексичної компетентності учнів початкового ступеня з використанням ігрових технологій. Дослідження спрямоване на виявлення можливостей використання ігрових технологій у навчанні молодших школярів з метою розширення їх лексичного запасу, вдосконалення вміння використовувати лексичні одиниці в мовленні, розвитку мовленнєвої культури та комунікативних навичок. Окрім того, метою статті є аналіз наявних підходів та методів використання ігрових технологій в навчальному процесі та визначення їхньої ефективності в контексті формування лексичної компетентності учнів початкового ступеня. Отримані резуль-

тати можуть бути корисними для педагогів та дослідників, які цікавляться питаннями розвитку мовлення та лексичної компетентності у молодших школярів і зацікавлені в застосуванні ігрових технологій в навчальному процесі.

Виклад основного матеріалу. Вивчення лексичного матеріалу розширює знання учнів про мову, ознайомлює з одиницею мови – словом, розвиває увагу учнів до значення й вживання слів у власному мовленні, виховує потребу в доборі необхідного слова для точного висловлювання думки, розвиває чуття мови. Саме через інтерес до лексики виховується інтерес до мови в цілому [4].

І саме через інтерес до лексики вчитель зацікавлює до вивчення мови. І це включає не лише оволодіння знаннями лексичного матеріалу шляхом набуття лексичної компетентності, а й вміння користуватися нею, що відображається у потребі формування наступних видів лексичних навичок:

- Репродуктивні лексичні навички, тобто навички правильного вживання лексики в говорінні та письмі згідно із ситуацією спілкування і метою комунікації;
- Рецептивні лексичні навички, тобто навички розпізнавання і розуміння лексики активного і пасивного мінімумів при читанні та аудіюванні;
- Навички обґрунтованої здогадки про значення слова, що стосується пасивного словника, при читанні та аудіюванні;
- Навички користування різними видами словників.

Специфіка формування лексичних навичок в учнів в ході роботи над основними видами мовленнєвої діяльності також вимагає врахування таких якостей мови, як: правильність, точність, багатство, виразність, змістовність і логічність, тобто усвідомлене її сприйняття.

Натомість для викладача, базою для формування лексичних навичок є усвідомлена діяльність учнів, що насамперед передбачає високий рівень сприйняття, відтворення текстового матеріалу і створення різноманітних мовних ситуацій.

Для цього викладачу потрібно розуміти яким чином проходить засвоєння навчального матеріалу на початковому ступені навчання, тобто знати психолого-фізіологічні особливості молодшого шкільного віку і вже потім створювати відповідне змістове наповнення. Загальновідомо, що для молодших школярів зовнішні враження – це сильний відволікаючий фактор. Їхня увага характеризується невеликим об'ємом, малою стійкістю: вони можуть зосереджено займатися однією справою протягом 3–5 хвилин, тому види роботи повинні бути логічно-послідовними, короткотривалими, відповідати чітко поставленій меті [2].

Саме на це слід робити акцент при формуванні лексичної компетентності у молодших школярів.

Взагалі, цей термін означає здатність використувати мовний словниковий запас, а отже включає як знання, так і навички.

Як вже зазначалось вище, знання іноземної мови асоціюється зі знанням іноземних слів, а володіння мовою – з лексичними навичками. Отже, лексичні навички треба розглядати як найважливіший компонент змісту навчання іноземної мови, а їх формування саме і є метою навчання лексичного матеріалу.

Сучасна методика рекомендує таку послідовність введення форми лексичної одиниці:

1 етап. Подання слухового образу через аудіювання;

2 етап. Перехід до артикуляції;

3 етап. Перехід до читання та письма.

Перший етап формування лексичних навичок – етап сприймання на слух. Учитель вимовляє нове слово кілька разів ізольовано, а потім у складі речення, щоб учні навчилися легко впізнавати його в потоці мовлення. Сам акт подачі лексичної одиниці є короткотривалим у часі, він може повторюватись двічі і навіть тричі.

Після акту ознайомлення діти тренуються вимовляти нові лексичні одиниці. Цей етап формування лексичних навичок називається вимовлянням. Для тренування вимови нових слів доцільно використовувати загадки або римівки.

Наступний етап – етап автоматизації дій учнів з новими лексичними одиницями. Використання їх у читанні та письмі. Засвоєння нових лексичних одиниць – процес довготривалий. Нова лексична одиниця повинна «визріти» у свідомості учня.

Досвід показує, що найпростіше, а головне – найефективніше це відбувається через гру, особисту зацікавленість. Ігрова діяльність має велике значення для розвитку спонукальної сфери учня, в тому числі й для розвитку свідомого бажання вчитися.

Словниковий запас і приклади мають вводити їх у властивий для дітей світ казки, адже на початковому етапі навчання іноземної мови гра – це найдоцільніший метод, який використовується для формування лексичних навичок у дітей. Важливим є: постійна зміна форм роботи задля збереження цікавості учнів.

Гра захоплює, але в той самий час вимагає великої концентрації уваги, тренує пам'ять, розвиває мислення та мовлення, сприяє процесу соціалізації особистості. Гра може захопити навіть пасивно-активних учнів та учнів з низьким рівнем підготовки. Завдяки цьому їх навчальні навички значно поліпшуються.

Методист А.В. Конишева, також зазначає, що найбільш ефективною діяльністю для учнів молодших класів є гра. Вона вважає, що:

– гра активізує пізнавальну діяльність кожного учня, є ефективним засобом управління навчальним процесом;

– навчання у грі здійснюється завдяки особистій діяльності учнів, при цьому засвоюється до 90% інформації;

– гра дає можливість вибору, самовираження, саморозвитку – гра має певний результат та стимулює учнів до досягнення цілей та усвідомлення шляхів досягнення цих цілей;

– процес навчання набуває особистісного значення для кожного учня;

– гра займає особливе місце в системі активного навчання: вона є одночасно і методом, і формою організації навчального процесу [5].

Отже, використання гри у навчанні іноземній мові можна вважати важливим елементом усвідомленого сприйняття мови в контексті різних видів мовленнєвої діяльності, що включає роботу зі словником і створення мовних ситуацій.

Ще один аспект, який активізує навчальний процес та включає усвідомлене сприйняття – це використання новітніх інформаційних технологій. Це відбувається насамперед через те, що вони не тільки доцільно доповнюють існуючі методики, а й сприяють появі нових методів і форм викладання, та принципово нового підходу до процесу навчання.

Зарубіжні вчені зазначають, що їх застосування є ефективним засобом оптимізації умов інтелектуальної праці взагалі. (Richard E. Clark, J. Hattie, M. Prensky, S. Mitra)

Важливою перевагою сучасних інформаційних технологій, які використовуються у навчанні та професійній практичній підготовці молоді, є те, що вони надають інформації привабливої форми й суттєво урізноманітнюють заняття. Як справедливо зазначає А.В. Литвин, одним із важливих принципів побудови сучасних програмних педагогічних засобів є привабливий естетичний вигляд інтерфейсу програми. Дизайн програмного засобу – важлива складова його роботи. Відповідний вигляд не лише створює сприятливий емоційний фон для користувача, але й полегшує набуття навичок роботи в програмному середовищі [3].

На сучасному етапі розробкою і впровадженням у навчальний процес нових інформаційних технологій вже активно займаються такі вітчизняні дослідники як Е.С. Полат, Е.И. Дмитреєва, С.У. Новиков, Т.А. Полілова, Л.А. Цветкова тощо.

У наш час ІКТ знаходять своє застосування і в освіті, – значно полегшуючи навчання як для школярів, так і для вчителів. Це поклато шлях для нового інноваційного процесу навчання – гейміфікації. Гейміфікація навчання стало ефективним способом зосередити увагу та підвищити мотивацію дітей.

Мобільні додатки та навчальні платформи уможливають віртуальні подорожі, наприклад, Mondly; участь у міжнародних конкурсах, олімпі-

адах у форматі відеоконференції через Zoom та Google Meet; спілкування в текстових та голосових чатах в соціальних мережах; створення лексико-асоціативних інтелект-карт за допомогою Lucidchart, MindMeister, Canva, GoConqr; організацію міжнародного колаборативного онлайн навчання (англ. Collaborative Online International Learning (COIL)) тощо. Тож, розмаїття безкоштовних платформ і мобільних додатків дає учням можливість розширювати свої мовні знання, розвивати лексичні, самоорганізаційні, творчі, дослідницькі навички, здатність критично мислити, а головне – ставитися до освітніх технологій як до переваги.

Для дослідження було обрано популярний безкоштовний додаток для вивчення англійської мови, – Lingualeo. Цей додаток підходить для учнів з початковим рівнем мови саме для розширення словникового запасу.

Lingualeo створює індивідуальну програму навчання яка визначається рівнем знань, цілей, інтересів, та віку учня. Також пропонується додаткові матеріали для вивчення: перегляд відео / фільмів, прослуховування музики, читання книг. Перевагою, що сприяє формуванню лексичної компетентності є наявність записів лекцій TEDTalks з субтитрами.

Отже, можна виокремити такі переваги цього додатку, як:

- ефективне вивчення вокабуляру на різні теми, дидактичними картками,
- широкий вибір аудіо-завдань;
- вивчення граматики;
- проходження тесту з адаптацією під різні рівні;
- можливість відстежувати власний прогрес;
- присутність розширення для браузерів для більшої функціональності сервісу;
- зручний і яскравий інтерфейс.

Цей додаток ідеально підходить для комплексного формування і розвитку навичок читання, письма, аудіювання, а також розширення словникового запасу в ігровій формі, а отже, розвитку лінгвістичної компетентності, що ми й застосували під час проходження нашої педагогічної практики.

Отже на першому етапі формування лексичних навичок, наприклад, з теми «ЇЖА» ми почали зі знайомства з базовими словами, які пов'язані з цією темою, наприклад: «eat», «drink», «taste», «breakfast», «lunch», «dinner», «fruit», «vegetables», «meat», «fish», «bread», «milk», «coffee», «tea», тощо.

Також, важливо звернути увагу на вимову цих слів і правильний акцент, щоб уникнути помилок у майбутньому. Після цього ми перейшли до складання простих речень зі словами з теми «Їжа», щоб відпрацювати граматику і правильний порядок слів у реченні.

Поступово, ми додавали нові слова та фрази з теми «Їжа», щоб поповнювати словниковий

запас учнів. Також, для цієї цілі, можна використувати додаткові ресурси, такі як книги, відео та інтернет-ресурси, щоб поглибити знання учнів про їжу та лексику, пов'язану з цією темою.

На одному з уроків учні використовували додаток Lingualeo. Попередньо зареєструвавшись і створивши свій профіль, учні почали заглиблюватися в обрану тему «Їжа». Натиснувши на кнопку «Вивчати», школярі почали вивчати нові слова і фрази. Для покращення своїх навичок аудіювання, було прослухано вимову нових слів та фраз. Далі вони виконували вправи на використання нових слів у реченнях та виправляли помилки.

Для кращого запам'ятовування застосунок має функцію електронного словника. Тож діти мали змогу додавати нові слова та фрази до свого словника, щоб запам'ятати те, що вони вже вивчили та активізувати свій лексичний запас.

Кожен міг перевірити свій прогрес у вивченні теми «Їжа» в розділі «Статистика».

Для практики аудіювання було переглянуто відео на тему «Їжа» в розділі «Відео» – «Food from around the world (їжа з усього світу)».

Отже, нижче подано схему рекомендацій та методику формування лексичних навичок, що допоможе формуванню лексичної компетентності учнів початкового рівня вивчення іноземної мови:

1. Планування: Визначте тему для вивчення лексики, наприклад, «Їжа».

2. Ознайомлення: Вивчіть базові слова теми, щоб ознайомитися з термінами, вживанням і контекстом. Для цього ви можете скористатися словником або додатками для вивчення лексики, наприклад, Lingualeo, Quizlet, Memrise тощо.

3. Практика: Використовуйте вивчені слова в різних вправах та ситуаціях, наприклад:

- Складання речень з новими словами
- Відповіді на запитання, пов'язані з темою
- Гра в меморі (запам'ятовування слів)
- Розмовні практики з партнером чи вчителем

4. Розширення: Розширюйте свій словниковий запас, вивчаючи синоніми та антоніми до базових слів. Для цього можна скористатися словниками або додатками для вивчення лексики.

5. Повторення: Регулярно повторюйте вивчені слова та вправи, щоб закріпити нові знання.

Висновки і пропозиції. Особливості психологічного розвитку молодших учнів говорять про постійну перебудову свідомості дитини, адже в цей час розвиваються її основні психологічні характеристики. Навчальна діяльність також сприяє цьому, тому у початковій школі важливо зацікавити учнів вивченням іноземної мови, викликати в них позитивне ставлення до предмета, вмотивувати необхідність володіння іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування та особистісного розвитку.

Адже психологічні аспекти вивчення іноземної мови, формування навичок комунікації англійською мовою, позитивно впливають, на розвиток пам'яті, уваги, мислення, уяви дитини, стимулюють її загальні мовленнєві здібності, рівень володіння рідною мовою. Також не слід забувати про виховну і пізнавальну цінність раннього вивчення іноземної мови, яка проявляється в більш ранньому входженні дитини до загальнолюдської культури через спілкування новою для неї мовою.

Весь процес засвоєння лексичних одиниць іноземної мови разом з масовим впровадженням інформаційних технологій в повсякденне життя учнів може стати більш ефективним, цікавим та зручним, адже креативний дизайн, використання ігрової форми навчання та систематичність виконання завдань – запорука прогресу у формуванні лексичної компетентності.

Список використаної літератури:

1. Герус О.С. Формування «іншомовної лексичної компетенції учнів / Олександра Сергіївна Герус. – 2019. – С. 43.
2. Ігошева М.П. Особливості викладання англійської мови на початковому етапі у форматі нової української школи [Електронний ресурс] / Марина Павлівна Ігошева // Центр Прогресивної Освіти «Генезум». – 2020. – Режим доступу до ресурсу: [https://genezum.org/library/osoblyvosti-](https://genezum.org/library/osoblyvosti-vykladannya-angliyskoi-movy-na-pochatkovomu-etapi-u-formati-novoi-ukrainskoi-shkoly)

[vykladannya-angliyskoi-movy-na-pochatkovomu-etapi-u-formati-novoi-ukrainskoi-shkoly](https://genezum.org/library/osoblyvosti-vykladannya-angliyskoi-movy-na-pochatkovomu-etapi-u-formati-novoi-ukrainskoi-shkoly)

3. Лекція 1. Гра як діяльність людини. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://lvkm.com.ua/images/Docs/Dustancijne_navchannya_may/1/%D0%A8%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D0%BE_%D0%9B%D0%86_93_112_%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB_%D0%BF%D0%BE_%D1%96%D0%B3%D1%80%D0%BE-D-0%B2%D1%96%D0%B9_%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96_19.05-9.06.pdf
4. Методика опрацювання лексики в початкових класах. [Електронний ресурс] // Студопедія – Режим доступу до ресурсу: https://studopedia.ru/14_46274_metodika-opratsyuvannya-leksiki-v-pochatkovih-klasah.html
5. Сажко Л. Сучасним загальноосвітнім навчальним закладам — сучасні технології навчання [Електронний ресурс] / Лілія Сажко // Український науковий журнал «ОСВІТА РЕГІОНУ» – Режим доступу до ресурсу: <https://social-science.uu.edu.ua/article/417>
6. Merriam-Webster's 11th Collegiate Dictionary [Electronic resource] / Merriam-Webster, 2011–2018. – Access mode : <https://www.merriam-webster.com>. – 30.04.2019.

Bozhko E., Ozhynska Yu., Yaremenko-Hasiuk O. Lexical competence formation for primary school students using game technologies

This article discusses the importance of foreign language proficiency and lexical competence of primary school students for today's rapidly changing world. The paper emphasizes the study of vocabulary, which expands students' knowledge of the language, develops their attention to the meaning and use of words, and promotes the correct choice of words to express ideas. It also emphasizes the importance of regularly changing teaching methods to keep students interested. Vocabulary material helps to deepen knowledge of the language and introduces the unit of language – the word. Learning vocabulary also develops students' attention to the meaning and use of words in speech, which helps to form the need to choose the right word to express an idea accurately and develop a sense of language. These processes help to an increased interest in general. The article provides a methodology for using the popular free English language learning application Lingualeo, which is suitable for students with a beginner level of language proficiency, in particular for expanding vocabulary. The methodologist, A.V. Konyshcheva, also notes that the most effective activity for primary school students is a game. She believes that – the game activates the cognitive activity of each student, is an effective means of managing the learning process; – learning in the game is carried out through the personal activity of students, while up to 90% of information is absorbed; – the game provides an opportunity for choice, self-expression, self-development – the game has a certain result and stimulates students to achieve goals and realize ways to achieve these goals; – the learning process acquires personal meaning for each student; – the game occupies a special place in the system of active learning: it is both a method and a form of organization of learning. This article offers a methodology for using the free Lingualeo app for learning English, which is suitable for learners with a basic level of the language and allows them to expand vocabulary. Mobile applications and educational platforms such as Mondly, Zoom, Memrise provide opportunities for virtual travel, participation in international competitions, and communication in text and voice chats on social networks. These free platforms help students develop research skills, and a positive attitude toward educational technology.

Key words: lexicon, foreign language teaching methods, modern technologies, game technologies, Lingualeo application.